

**ИЗВЕШТАЈ**  
**ЗА РАБОТЕЊЕТО НА НЕЗАВИСНИОТ АКАДЕМСКИ СИНДИКАТ**  
**ЗА ПЕРИОДОТ ОД 2016 ДО 2020 ГОДИНА**

Независниот академски синдикат (НАКС) го започна своето работење во пролетта 2016 година на иницијатива на група професори активни во Професорски пленум. Првите три регистрирани подружници беа синдикалните организации на Факултетот за драмски уметности, Филозофскиот факултет и Филошкиот факултет. За кратко време бројот на подружници продолжи да се зголемува и до денес НАКС има 16 подружници, од кои 14 на факултети, институти и јавни научни установи кои се единици или придружни членки на УКИМ, 1 на факултет на УКЛО и 1 на приватна високообразовна институција. НАКС има и индивидуални членови кои доаѓаат од различни високообразовни установи јавни и приватни, каде што сè уште не е основана синдикална организација.

Својот прв конгрес НАКС го одржа на 29 октомври 2016 година во „Кино Култура“, Скопје и тогаш за прв претседател на синдикатот беше избрана проф. м-р Маја Стевановиќ, а беа избрани и членови на Советот, Надзорниот одбор и Статутарната комисија. Во периодот што следуваше НАКС ги конституираше своите тела и органи и започна со исполнување на задачите предвидени во програмските насоки што беа усвоени на првиот конгрес.

Со цел да им овозможи правна заштита на своите членови синдикатот веднаш по започнувањето со работа потпиша договор за соработка и стручна помош со правна канцеларија специјализирана за права од работен однос. Во изминатиот четиригодишен период на повеќе членови на Синдикатот им беше пружен правен совет и заштита во врска со различни повреди на правата од работен однос, а претставник на правната канцеларија е постојано вклучен како консултант при изготвувањето на

општите акти на синдикатот и при изготвувањето на предлогот за Колективен договор.

НАКС своите активности ги финансира со средства собрани од членарина, која со одлука на Советот на синдикатот изнесува 0,5 % од висината на платата на вработениот. Во согласност со Статутот и постојната законската регулатива во Република Северна Македонија е основан Солидарен фонд, во кој месечно се издвојуваат средства од членарината во висина од 10 %, а има отворено и сметка за донации. Средствата од Солидарниот фонд досега не се искористени.

Со одлука на Советот од 21.12.2018 на синдикалните организации им е овозможено да добиваат поврат од 20 % од средствата собрани од членарина на своите подметки. Со овие средства синдикалните организации располагаат самостојно.

Но, во овој момент користењето на средства од Солидарниот фонд, како и повратот на средства од членарината на подметките на синдикалните организации е привремено прекинато заради блокирањето на сметките со кои располага НАКС при стечајот на Еуростандард банка. НАКС ги има преземено сите неопходни чекори за рефундирање на средствата на синдикатот од стечајната маса на банката.

Заради реализација на своите програмски цели и редовни активности НАКС во изминатиот четиригодишен период оформи стручна служба на хонорарна база, во која се вклучени технички секретар, консултант за комуникација со медиуми, администратор на веб страница.

НАКС е потписник и учествува активно во Повелбата за солидарност на синдикатите и здруженијата за работнички права и има остварено базична соработка врз принципот на взаемна солидарност со другите потписници на повелбата. Во рамките на оваа соработка НАКС секоја година учествува на Првوماјски протест и упатува проглас до јавноста со барања за подобрување на социјално-економскиот статус на сите граѓани и обезбедување на функционирањето на правната држава.

Што се однесува до меѓународната соработка, за потребите на проектот „Финансиска транспарентност и отчетност во високото

образование и науката во РСМ“, НАКС воспостави контакт со лидери и претставници на Независниот синдикат на наука и високо образование од Република Хрватска, Синдикатот на високо образование на Словенија и Независност – Грански синдикат на просветните работници на Србија, при што беа споделени драгоцени искуства од преговарачките процеси за потпишување колективен договор и од борбата за подигнување на статусот на вработените во високото образование и науката. Во план е проширување на оваа соработка во иднина.

НАКС учествуваше со свој претставник во работната група на МОН за креирање на Законот за високо образование (ЗВО) од 2018 година и активно го поддржа предлогот доставен од членови на НАКС и Професорски пленум. Последователно НАКС активно се вклучи со свои забелешки во усогласувањето на Статутот на УКИМ со новиот ЗВО и преку своите членови на факултетите активно лобираше овие забелешки да бидат усвоени од Сенатот на УКИМ. Забелешките што дополнително Владата на РСМ ги достави до Собранието на РСМ ја потврдија оправданоста на ангажманот на НАКС.

Претставници на НАКС имаа можност да учествуваат и во јавни расправи организирани од Комисијата за образование при Собранието на РСМ поврзани со усвојувањето на извештајот на Ректорот на УКИМ, како и донесувањето на Стратегијата за образование за периодот 2018 – 2025.

Во текот на 2018 и 2019 година членови на НАКС учествуваа во изработка на два проекти финасирани од Фондацијата Отворено општество – Македонија, од кои произлегоа значајни анализи и препораки за унапредување на состојбите во високото образование и подобрување на статусот на вработените. Целта на првиот проект насловен „Универзитетската автономија во македонското високо образование: Статус и перцепции“ беше да се утврди нивото на оствареност на универзитетската автономија во Република Северна Македонија. Во рамките на овој проект беа спроведени анкети со вработените на јавните универзитети, интервјуа со ректорите, беше направена и компаративна анализа на законската

регулатива. Целосниот извештај од истражувањето е објавен како брошура и во електронска форма е достапен на линковите: <http://www.fosm.mk/mk/Home/Publications?catID=9> и [www.naks.org.mk](http://www.naks.org.mk). А беше организирана и јавна презентација на резултатите од истражувањето на 21. јуни 2019 година.

Целта на проектот „Финансиска транспарентност и отчетност во високото образование и науката во РСМ“ е преку утврдувањето на финансиската транспарентност и отчетност во високото образование и наука во РСМ, да се зајакне капацитетот на НАКС, да се зголеми неговата видливост и да се зајакне неговата улога во процесите на одлучување поврзани со финансирањето на високото образование и наука, како и неговите преговарачки капацитети во однос на потпишувањето колективен договор. Во рамките на овој проект направени се повеќе анализи на правните акти поврзани со финансиската транспарентност и отчетност во високото образование во РСМ, како и буџетите на РСМ, на МОН и на одделните образовни институции. Направени се компаративни анализи на движењата (покачувањата) на платите во повеќе сектори од основниот буџет на РСМ (интерсекторска анализа) во изминатите 10 години, како и на фактичката висина на нето платите (од основен буџет и од самофинансирачки активности) на вработените на различни универзитети, единици на универзитети и јавни научни установи, според податоците за 2019 година. Реализирани се интервјуа со претставници на раководствата на јавните универзитети и на јавните научни установи, како и со претставници на Министерството за труд и социјална политика, со претставници на Министерство за образование и наука и со претставници на Министерството за финансии. Понатаму реализирани се анкети за мерење на перцепцијата на вработените во високото образование и науката и за перцепцијата на пошироката јавност во однос на соодветната валоризација на трудот на академскиот кадар. Извештаите со резултатите од направените истражувања и анкети се достапни на веб страницата на НАКС во електронска форма, а исто така и во печатената публикација „Финансиска транспарентност и отчетност во високото образование и

науката во Република Северна Македонија“. Заради јавна презентација на овие резултати одржани се неколку прес конференции, како и една трибина. Во рамките на овој проект исто така остварен е контакт со синдикати од регионот и одржана е уште една трибина со нивни претставници. Претставници на синдикалните организации на НАКС имаа можност да одржат и дводневна средба во Крушево со цел размена на гледишта околу правецот и стратегијата за натамошното делување на Синдикатот.

Независниот академски синдикат во текот на 2019 изработи нацрт за Колективен договор во високото образование и науката и го достави во МОН. Со овој нацрт Колективен договор се уредуваат правата, обврските и одговорностите од работен однос на работниците и работодавачот, кои произлегуваат од работниот однос заснован во одделот високо образование и наука, обемот и начинот на нивното остварување и други прашања од интерес на работниците и работодавачот, како и начинот и постапката за решавање на меѓусебните спорови. НАКС нацртот за Колективниот договор за високото образование и наука го има приложено до Министерство за образование и наука и има остварено средби со Министрите за образование д-р Адеми и г-ѓа Царовска. НАКС исто така го има доставено својот предлог и го има презентирало во институциите од областа на високото образование и науката и сродните синдикати како СОНК, со цел можна соработка при потпишувањето.

Во првата половина од 2020 година НАКС за жал се соочи со обид за основање на жолт синдикат на јавните универзитети и со скандалозен избор на нов Сенат и ректор, кој за првпат се организира според новиот ЗВО и требаше да биде празник на демократизацијата на УКИМ. И во едниот и во другиот случај НАКС ги искористи сите правни механизми што стојат на располагање за да го спречи прекршувањето на законите и да ги заштити правата не само на своите членови, туку и на сите вработени на јавните универзитети.

Заради остварување на континуирана комуникација со членовите, академската заедница и јавноста НАКС има изработено своја веб страница

([www.naks.org.mk](http://www.naks.org.mk)) каде што се достапни сите основни информации за синдикатот, документите и актите, како и најновите соопштенија. Дополнително, за сите свои активности во изминатиот период НАКС редовно ја известуваше јавноста преку медиумите, како и преку социјалната мрежа Facebook. Претставници на синдикатот беа гости на бројни емисии, учествуваа во дебати, пишуваа текстови за интернет порталите и на социјалните мрежи, остваруваа средби со колешките и колегите во академската средина и на секој можен начин се трудеа да ја разбудат јавната свест за проблемите во високото образование и науката и за важноста од нивното системско решавање.

проф. д-р Елена Џукеска  
в.д. претседателка на НАКС